

Fehér Ottó
 kreatívátor

Fehér Kreatívfejlesztési Központ

Április 1-i tréfa

Az iszo kilencezeregy éjszaka meséi sorozat

A józan ész alapú gondolkodásmód esete ...

Dokumentum azonosítás

Szerző és kiadó: Fehér Ottó

Cím: A RiskQM15 módszer kifejlesztése és alkalmazása a szabványos minőségirányítási rendszerekben

Cím angolul: Development of the RiskQM15 Method for Standard Quality Management Systems

Kiadás: Budapest, 2016. április 1.

Verzió: v.1.3. - 2016. május 20.

Azonosító: FCDC-TCM-WL-16-v.1.3.

Url: www.tcm.hu

Copyright©2016 Fehér Ottó Minden jog fenntartva.

A RiskQM15 módszer kifejlesztése és alkalmazása a szabványos minőségirányítási rendszerekben

1. Bevezetés

A 2015-ben kiadott minőségirányítási rendszerekre vonatkozó szabvány új megoldásokat is elvár a korábbiakhoz képest. Az egyik követelmény a kockázatokkal való foglalkozás, ami komoly felkészültséget és szakértelmet igényelhet azoktól, akik eddig nem végeztek ilyet. Több mint tíz kockázattípus [2] és közel 30 módszer [1] említhető a vállalati kockázatkezelések tekintetében. A RiskQM15 módszer is csak egy az újonnan kifejlesztett cél-eredmény módszerek közül.

2. A RiskQM15 módszer kifejlesztése

A módszer megalkotásának célja az volt, hogy

- a lehető leggyorsabban lehessen teljesíteni a minőségirányítási szabvány követelményeket,
- a lehető legegyszerűbb technika legyen,
- kis ráfordítással, gyorsan el lehessen jutni a megelőző intézkedések végrehajtásához.

Jelen dokumentum a képzelet szüleménye, bármiféle hasonlóság/egyezés a valósággal kizárólag a véletlen műve.

A kockázatok, a lehetőségek és a mellékhatások tekintetében kérdezze meg kezelőorvosát ...

Az iszo kilencezeregy éjszaka meséi - április 1-i tréfa

A kifejlesztésénél alapelv volt, hogy

- egyszerű technika legyen, ne bonyolítsuk túl a dolgokat,
- a feltárási és azonosítási mód segítse elő, hogy lehetőleg ne maradjon ki semmi fontos dolog,
- bővíthető legyen a feltárás, az elemzés, az értékelés a szakmai igények szerint.

A módszer kialakításánál a következőket használtam fel:

- a Gondolkodás Irányítás módszert [3] a tényezők azonosítására,
- az Irányított Generálás módszert [4] a bizonytalanságok szisztematikus feltáráására,
- a Villám FMEA módszer gyorsítási technikáit, és
- az információbiztonsági kockázatelemzésből a kombinált megközelítést.

3. Meghatározások

Általában a szakmai kockázatelemzések és értékelések a saját definícióikat alkalmazzák, a minőségirányításra vonatkozathatóan is a kockázat „a bizonytalanság hatása a célkitűzésekre. Ebben a meghatározásban a hatás az lehet, hogy pozitív vagy negatív irányban tér el az elvárt céltól.”[1]

Kockázatalapú gondolkodásmódot kell alkalmazni a kockázatok és lehetőségek kezelésére, amelyek hatással lehetnek a minőségirányítási rendszer tervezett eredményeinek eléréséhez.[6]

„A kockázat menedzsment keretrendszer ... figyelembe veszi az emberi és kulturális tényezőket” és szempont a „szervezet és környezetének megértése”[7].

A RiskQM15 módszer alkalmazásánál használt alapvetések:

a) Tényező – minden olyan dolog, esemény, állapot, tevékenység, személy, információ, elem, „hatóerőként szereplő mozzanat”[5], amely kölcsönhatásba kerülhet a minőséggel, és azt okozhatja, hogy a folyamatok kimenete és/vagy a minőségirányítási rendszer eltér a tervezett eredményektől.

b) Kockázat – a bizonytalanság hatása a minőségre.

(Figyelem és vigyázat, a kockázat eredeti magyar értelmezése: „kockázat - valamely cselekvéssel járó veszély, veszteség lehetősége.”[5] A szabvány szerint viszont bizonytalanságokat és hatásaikat kell feltárni és nem a veszélyforrásokat és a hibákat!)

c) Bizonytalanság – „bizonytalan állapot, kétség”[5], amely egy eseménnyel, tényezővel kapcsolatos információk teljes vagy részleges elégtelenségéből származnak.

d) Negatív hatás – nem kívánt hatás, a bizonytalanság negatív hatásának bekövetkezésekor a folyamat kimenete, eredménye vagy értékei nem teljesítik a vonatkozó követelményeket, célokat.

Az iszo kilencezeregy éjszaka meséi - április 1-i tréfa

e) Pozitív hatás – lehetőség, a bizonytalanság pozitív hatásának bekövetkezésekor a folyamat kimenete, eredménye, értéke nem változik vagy javul, és előnyöket adhat, vagy növelheti az elégedettséget minden külső és belső érdekelt fél számára.

Tegyük fel, hogy

- a negatív hatás eredménye lehet vélt vagy valós nemmegfelelőség,
- a pozitív hatás eredménye pedig lehet vélt vagy valós lehetőség.

A mi esetünkben a kockázatok kezelésével kapcsolatos tevékenységeknél a meghatározás legyen mondjuk (a nemmegfelelőség más értelmezési környezete miatt):

f) az elfogadott negatív hatás: probléma,

g) az elfogadott pozitív hatás: lehetőség.

h) Megelőző intézkedések – az elfogadott negatív és pozitív hatásokra meghatározott feladatok.

4. A RiskQM15 módszer 10 lépése

4.1. A tárgykör, a cél és az elvárt eredmény meghatározása

Határozzuk meg és írjuk le az adott kockázatfeltárás, elemzés, kezelés tárgykörét, célját és elvárt eredményét. Itt alkalmazhatjuk a Célpont mintát [3].

4.2. A vonatkozási terület és a környezet meghatározása

Fontos, hogy körülhatároljuk a kockázatok azonosításának, feltárásának, kezelésének, érvényességi/vonatkozási területét, határait. Ez kiterjedhet például a minőségirányítási rendszerre, vagy a tanúsítandó tárgykörökre, a folyamatokra és tevékenységekre.

Könnyebb feltárni a tényezőket és a hatásokat, ha rögzítjük a vizsgált terület/folyamat környezetét.

4.3. A folyamatok/folyamatelemek meghatározása

Általános iránymutatásnak tekinthetjük, hogy folyamatonként végezzük el a kockázatokkal kapcsolatos tevékenységeket [6], de alkalmazhatjuk a kombinált megközelítést is.

4.4. A tényezők meghatározása

Rögzítsük mindazokat a külső és belső tényezőket, amelyek bizonytalanságot okozhatnak. Jól bevált kiindulás itt is a Gondolkodás Irányítási módszer 10W1H-ja [3], de biztos, hogy ki kell egészíteni a környezet és a vizsgált folyamat kulcstényezőivel is.

Az iszo kilencezeregy éjszaka meséi - április 1-i tréfa

4.5. A kockázati mátrix összeállítása

Készítsük el a feltáró mátrixot a folyamatok vagy folyamatlemek és a tényezők kölcsönhatásainak vizsgálatára. A mátrix összeállításánál az Irányított Generálás módszer elveit kell követnünk.[3] Az elemek és tényezők részletessége garantálja, hogy a lehető legtöbb szempontból tudjuk elvégezni a bizonytalanságok feltárását.

4.6. A problémák és lehetőségek feltárása

A mátrix elemek kérdőmondat-szerű összeolvasásával tegyünk fel kérdéseket és a reális válaszokat bizonytalanságként rögzítsük.

4.7. A problémák és lehetőségek elemzése, értékelése, minősítése

A kockázatelemzéseknél használt táblázatos megoldások adják az áttekinthetőséget a problémák és a lehetőségek kezelésére. A minősítés lehet az például, hogy a bizonytalanság hatását problémaként vagy lehetőségként kezeljük, vagy az, hogy mennyire fontos a bizonytalanság hatásának a kezelése.

4.8. A megelőző intézkedések meghatározása

A problémák és lehetőségek kezelésénél ajánlott először azt rögzíteni, hogy a bizonytalanság és hatásai kézben tartottak-e. Ha igen, nem kell tenni semmit, ha nem, akkor le kell írni a szükséges megelőző intézkedéseket.

4.9. A megelőző intézkedések végrehajtása

A szokásos módon, a helyi gyakorlat és a követelmények szerint határozzuk meg a feladatokat, a felelősöket, az alkalmazott módszereket, a bevezetést, a működtetést, az értékelést, és az alkalmazás felügyeleti tevékenységeit.

4.10. Az intézkedések eredményességének ellenőrzése

A MIR rendszerben megtervezett/alkalmazott szabályozási körökhöz igazítva kezeljük az eredményeket, az értékelést, a minősítést és a jelentéstételt.

5. Példa az alkalmazásra

5.1. A tárgykör, a cél és az elvárt eredmény meghatározása

Válasszuk, mondjuk a minőségirányítási rendszert, abból kiindulva, hogy „követelmény, hogy a szervezet bizonyítsa, hogy ... megfelelő intézkedéseket tett azoknak a kockázatoknak vagy lehetőségeknek a kezelésére, amelyek hatással lehetnek ... a szervezet minőségirányítási rendszerének képességére, hogy a tervezett eredményeket szolgáltatassa.”[6]

Az iszo kilencezeregy éjszaka meséi - április 1-i tréfa

A MIR kockázatkezelés céljai és elvárt eredményei legyenek például:

- a minőségirányítási rendszer eredményes bevezetése és szakszerű működtetése,
- a minőségirányítási rendszer el tudja érni az elvárt eredményeket,
- a minőségirányítási rendszer fenn tudja tartani a képességét az eredmények szolgáltatásához,
- a termékek és szolgáltatások megfelelőségének biztosítása,
- a külső és belső vevői elégedettség növelése,
- önszabályozó és önfejlesztő rendszer kialakítás.

5.2. A vonatkozási terület és a környezet meghatározása

5.2.1. Vonatkozási terület

A cég minőségirányítási rendszere, megtervezés, kialakítás, bevezetés, ellenőrzés, felügyelet, szabályozás, fenntartás és fejlesztés.

A tanúsítási tárgykörök és szervezeti helyek.

5.2.2. Környezet

A cég egy telephelyen működő szervezet iroda épülettel, gyártócsarnokokkal és logisztikai egységekkel.

32-féle termék gyártása vagy összeszerelése történik a megrendelések szerint.

A gyártói létszám változik a megrendelések szerint.

Informatikai hálózatok biztosítják az irányítást és a kommunikációt.

Belföldi és külföldi megrendelők.

Teljesíteni kell a vonatkozó jogi előírásokat és a vevői követelményeket.

Alvállalkozók és beszállítók is együttműködnek a megrendelések teljesítésénél.

5.3. A kockázatkezeléssel kapcsolatos folyamatok meghatározása

Tekintsük át egy új rendszer bevezetésének és működtetésének jellemző folyamatait a PDCA szerint – a teljesség igénye nélkül – például:

- a jelenlegi helyzet és a szabványkövetelmények összehasonlítása,
- a MIR, mint rendszer megtervezése,
- a kockázatkezelési módszerek kifejlesztése,
- a MIR források és folyamatok tervezése,
- a szabályozások elkészítése,
- a MIR bevezetés tervezése és végrehajtása,
- a rendszer működtetése, felügyelete,
- a rendszer fenntartása és fejlesztése, stb.

Ide írhatjuk még a szabvány további rendszerlemeit is, például a támogatás, a vezetői szerepvállalás folyamatait, stb. [6]

Az iszo kilencezeregy éjszaka meséi - április 1-i tréfa

Ha a folyamat-elemeket korábban nem rögzítették, vagy nem tarthatók fejben, célszerű részletesen leírni a folyamatblokkokat, a tevékenységeket, például a szabvány által meghatározott fejezetek szerint.

5.4. A tényezők meghatározása

Vegyük számba a minőségirányítási rendszer belső és külső tényezőit, amelyek minőség-bizonytalanságot okozhatnak, például:

- folyamat bemenetek,
- folyamat kimenetek,
- saját személyzet,
- megrendelők igényváltoztatásai,
- alvállalkozók, beszállítók,
- eszközök, gépek, berendezések, szerszámok,
- anyagok, alapanyagok, segédanyagok,
- módszerek, technológiák, folyamatok, eljárások,
- jogi előírások és szabályozók,
- a dokumentációk, a papírok kezelése,
- kommunikáció,
- programozás, időtartás, késés,
- tudás, szakismeret, képesség,
- környezeti tényezők,
- munkaterületek,
- munkabiztonság,
- változások,
- nem várt események, állapotok, stb.

5.5. A kockázati mátrix összeállítása

A bizonytalanságokat feltáró mátrixot a folyamatok és tényezők elhelyezhetősége szerint állítsuk össze.

5.6. A problémák és lehetőségek feltárása

Tegyünk fel kérdéseket a mátrix elemek összeolvasásával, például:

- milyen bizonytalanságok lehetnek a jelenlegi helyzet és a szabványkövetelmények összehasonlítása bemeneteivel kapcsolatban?

A válasz lehet például:

- szabványértelmezési hiba.

Első alapelv: csak a reális, mindenki által elfogadott bizonytalanságokat írjuk be a táblázatba.

Második alapelv: vita esetén az érdekelt személy döntse el a bizonytalanság rögzítésének szükségességét és a szövegezést.

Az iszo kilencezeregy éjszaka meséi - április 1-i tréfa

A kockázati mátrix

Folyamatok Tényezők	- a jelenlegi helyzet és a szabványkövetelmények összehasonlítása, - a MIR, mint rendszer megtervezése, - a kockázatkezelési módszerek kifejlesztése, - a MIR források és folyamatok tervezése, - a szabályozások elkészítése, - a MIR bevezetés tervezése és végrehajtása, - a rendszer működtetése, felügyelete, - a rendszer fenntartása és fejlesztése, stb.
- folyamat bemenetek, - folyamat kimenetek, - saját személyzet, - megrendelők igényváltoztatásai, - alvállalkozók, beszállítók, - eszközök, gépek, berendezések, szerszámok, - anyagok, alapanyagok, segédanyagok, - módszerek, technológiák, folyamatok, eljárások, - jogi előírások és szabályozók, - a dokumentációk, a papírok kezelése, - kommunikáció, - programozás, időtartás, késés, - tudás, szakismeret, képesség, - környezeti tényezők, - munkaterületek, - munkabiztonság, - változások, - nem várt események, állapotok, stb.	Milyen bizonytalanságok lehetnek?

5.7. A problémák és lehetőségek elemzése, értékelése, minősítése

A kockázatelemzéseknek megfelelően készítsünk egy táblázatot az áttekintéshez.

Kezdjük a legegyszerűbb megoldással, utána bővíthetjük a szakértők igénye és a rendelkezésre álló idő szerint az oszlopokat.

A táblázatot kitölthetjük egyénileg vagy csoportosan.

Az iszo kilencezeregy éjszaka meséi - április 1-i tréfa

Néhány példa a táblázat soraira:

Kockázat		Hatastípus	Értékelés	Kézben tartás	Intézkedés	Megjegyzés
Bizonytalanság	Hatás a minőségre					
Szabványértelmezési hibák	Alkalmazási hiba	P	J	Saját rendszerre értelmezés pontonként	Oktatás és megbeszélés példákkal	a) feladat
	Testre szabott megoldások	L	J	A saját rend szerinti folyamatszabályozások	Saját rend szerinti feladatok és kialakítások	b) feladat
Dokumentált információk értelmezési hiba	Hibás kezelés	P	J	A saját használat szerinti szabályozás kialakítás	A definíciók és kezelési rend meghatározás	c) feladat
A szabvány nem írja elő a dokumentálás formáját	Követelmény előírás igazolási hiba	P	J	Eljárások és folyamat-szabályozási leírások	A meglévő előírások aktualizálása	d) feladat e) feladat
	Egy dokumentumban történő követelmény előírás	L	J	MIR kézikönyvben rögzítés	MIR kézikönyv készítés	e) feladat
A PDCA és a szabályozási kör hiánya	Hibás működés	P	J	Ábrák, táblázatok, szabályozási kör rögzítése	MIR kézikönyvben kapcsolódások és táblázatok	e) feladat
Felkészülési feladatok lista hiánya	Hiányos felkészülés Határidőcsúszás	P	J	Feladatjegyzék és felkészülési program	Felkészülési program a PDCA szerint	f) feladat
Eltérés az előírásoktól	Hibás alkalmazás	P	J	Folyamatos felügyeleti rend	Rendszerbe építés és alkalmazás	e) feladat
Nem várt eseményekre való reagálás elmaradás	Működési hibák	P	J	Kommunikációs rend	Nem szükséges, megfelelő a jelenlegi rend	

Jelölések: P - probléma, L - lehetőség, J - jelentős, N - nem jelentős

Az iszo kilencezeregy éjszaka meséi - április 1-i tréfa

5.8. A megelőző intézkedések meghatározása

A problémák és a lehetőségek kezelésénél ajánlott először azt rögzíteni, hogy a bizonytalanság és hatása közben tartott-e. Ha igen nem kell tenni semmit, ha nem, akkor le kell írni a szükséges megelőző intézkedéseket.

Célszerű összesíteni a táblázat adatait, például:

Bizonytalanságok száma:	28
Problémák száma:	25
Lehetőségek száma:	6
Intézkedési feladatok száma:	18

A szokásos módon, a helyi gyakorlat szerint határozzuk meg a célt, a feladatokat, a felelősöket, az alkalmazott módszereket, a bevezetést, a működtetést, az értékelést, és az alkalmazás felügyeleti tevékenységeit.

5.9. A megelőző intézkedések végrehajtása

A PDCA szerint irányítsuk az intézkedések megvalósítását. A szabályozási körök szerint felügyeljük a bevezetett változtatások fenntartását.

6. Időigény

Az eddigi alkalmazási tapasztalatok alapján egy mátrixra és egy vagy két fő készítőre vonatkoztatva az időigények:

- a tárgykör, a cél és az elvárt eredmény meghatározása:	5 perc
- a vonatkozási terület és a környezet meghatározása	5 perc
- a folyamatok/folyamatelemek meghatározása	5 perc
- a tényezők meghatározása	5 perc
- a kockázati mátrix összeállítása	10 perc
- a problémák és a lehetőségek feltárása	45 perc
- a problémák és a lehetőségek leírása, elemzése, minősítése	30 perc
- a megelőző intézkedések meghatározása, leírása	40 perc
Összesen:	145 perc

Probléma: az ismerethiány miatt, a gyakorlatlanság miatt, a team munka szabályok hiánya miatt növekedhet az időráfordítás.

Lehetőség: szabványosítással csökkenthető a ráfordítási idő.

Az iszo kilencezeregy éjszaka meséi - április 1-i tréfa**Felhasznált irodalom**

- [1] Dr. Balogh Albert: Kockázatmenedzsment és kockázatértékelés, Magyar Minőség, XX. évfolyam 03. 2011. március, p6-14.
- [2] Bolya Árpád: Kockázatok és dilemmák az új ISO EN 9001:2015 szabvány szellemében XXII. Nemzeti Minőségügyi Konferencia, ISO 9000 Fórum előadás, 2015.09.17.
- [3] Fehér Ottó: A kreativitási képességek fejlesztése és hasznosítása a vállalati gyakorlatban, XX. Nemzeti Konferencia, 2013. november 12-13, ISO 9000 Fórum, 2013.
- [4] Fehér Ottó Imre: Total Creative Management Módszertár 1. Szellemi technológiák a vezetési és az alkotási hatékonyság növelésére, magánkiadás, Budapest, 2012.
- [5] Juhász József, Szőke István, O. Nagy Gábor, Kovalovszky Miklós: Magyar Értelmező Kéziszótár, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1975.
- [6] Turi Tibor: Tapasztalatok és teendők a szabványváltozások kapcsán, Magyar Minőség, XXV. évfolyam 02. 2016. február, p36-42.
- [7] Zrupkó János: ISO 9001 kockázat értékelés és integrált irányítási rendszerek XXII. Nemzeti Minőségügyi Konferencia, ISO 9000 Fórum előadás, 2015.09.17.

Változáskezelés

Verzió	Dátum	Módosítás	Érvényesítés
v.1.0.	2016. 04. 01.	Első változat	Fehér Ottó
v.1.1.	2016. 04. 04.	Szöveg pontosítás	Fehér Ottó
v.1.2.	2016. 05. 03.	Kisebb szöveg javítás	Fehér Ottó
v.2.0.	2016. 05. 01.	Átdolgozott változat, folyóirat cikk: A RiskQM15 módszer kifejlesztése és alkalmazása az ISO 9001 szabvány teljesítésére Magyar Minőség, XXV. évfolyam, 05. szám, 2016. május	Fehér Ottó
v.1.3.	2016. 05. 20.	Bizonytalanság feltárás szöveg kiegészítés, táblázat javítás	Fehér Ottó